2. ՏԱՐԻ Թիւ 1604 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 18 ՄԱՅԻՍ 1904 31 ՄԱՅԻՍ 1904 Ն. Տ

ՎԱ ՓԱՐԱ
ՏԵՂԻ ԵՒ ՏԵՍԻԼՔԻ
ՏԻԳՐԱՆ ՃԻՎԷԼԷԿԵԱՆ
ԹՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
20, ՊԱՂԸ ԱԼԻ ՃԱՏՏԷՒԻՍ, 20
Կ. ՊՈԼԻՍ

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ
ՕՐԱԹԵՐԹ
ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՎԱ ՓԱՐԱ
رمنيجه سورهانتاق غزتەسى صاحب امتيازى د. جيولك
باب عالى جاده‌سى نومرو ٢٠
DIRECTION DU JOURNAL ARMÉNIEN
SOURHANTAG
20. Avenue de la S. Porte
CONSTANTINOPLE

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ ԸՆԴ ՀԱՅԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ԱՒՏՈՒՐՈՑՆԵՐԸ ԱՐԵԼՈՑՍԻՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊՈԼՍՈՑ ՀԱՄԱՐ
12 ամիսը կանխիկ ղր. 75
6 » » » 40

ԳԱԻԱՌՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ԹՂԹԱՏԱՐԻ ԾԱԽՔԸ ՄԵՐ ՎՐԱՅ
12 ամիսը կանխիկ ղրշ. 100
6 » « » 50

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՀԱՄԱՐ ԹՂԹԱՏԱՐԻ ԾԱԽՔԸ ՄԵՐ ՎՐԱՅ
12 ամիսը կանխիկ Ֆրգ. 22
6 » » » 11

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ ԱՄԷՆ ԱՄՍՈՑ
10ԻՆ 20ԻՆ ԵՒ 30ԻՆ

ՏԱՆՈՒՑՈՒՄԻ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար տողը 5 ղր.
Մէկ անգամէ ետքի ծանուցմանց համար մանուածը պայմաններ

ՕՐԱՑՈՑՑ ԱՑՍ ՕՐՈՒԹԻՆ

1904

ՀԻՆ ՑՈՒՄԱՐ— ՄԱՅԻՍ 18 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
Գ. օր Հգեգալատեան։ Պահք։
ՆՈՐ ՑՈՒՄԱՐ— ՄԱՅԻՍ 31
ՑԱՀԿԱԿԱՆ.—1322 ՐԷՊԻ ԻՒԼԷՎԵԼԷ 15 կէս օր. — Թրք. 4.38 Եւր. 4.30
ՊԱՏՄԱԿԱՆ.—1856 Մարիս 18ին Մխիթարեան Միաբանութենէն Հ. Սարգիս վրդ. Թէոդորեան, Հ. Գաբրիէլ վրդ. Ալվազովքի և Հ. Ամբրոսիոս վրդ. Գալֆայեան կ'ընդունին Հայ. Եկեղեցւոյ դաւանութիւնը։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Սաւգիւբ, այն միջոցին՝ ուր հասարակ մահկանացուներուն համար ապրելու միջոցները կեանքի նպատակին հետ կը չփոթուին, եւ կեանքի պայքարը, անօթի չմնալու մտահոգութիւնը հասարակութեան հաւաքական գիտակցութիւնը կը բանտարկէ իր առօրեայ հացը ճարելու կամ իր անոթագէ ու մերկ երեխաները ապահովելու բացարձակ երջանկութեան մէջ, չկայ աւելի չահեկան, աւելի կենսական, աւելի անմիջական խնդիր՝ քան անհատական խնդիրը։

Ահաւոր այսպէս եղած է արդէն քանի՜ դարեր է ի վեր։

Նահապետական չրջանին մէջ, մարդը դեռ այնքան համակ ու առնմանափակ, սահմանած էր պայքարելու բնութեան դէմ, խլելու համար անոր խորհրդապահ ու ժլատ գրկէն իր առօրեայ ապրուստը։ Ուրիշ բանի վրայ չպիտի կարենար մտածել, եւ ապրելու պէսքը իր բնազդներուն մէջ արթնացուց գիտութեան առաջին ծիլերը։

Անկից ետքը բնութիւնը այլեւս իր առաջութեան մթերացները կը բանար մարդուն առջեւ։ Այսօր, չնորհիւ իսկական յառաջդիմութեան, այնքան առատ կ'արտադրէ բնութիւնը, այնքան օրապահիկ կայ հոն՝ որքան չկան մարդիկ զայն սպառելու համար։ Այսօր, հասարակական աչխատութիւնը կ'արտադրէ հասարակական պէտքին բազմապատիկը, բայց դեռ անօթիներ կան աչխարհի վրայ։

Տնտեսական տագնապը, իր արդիական իմաստով, այն առեն մանաւանդ ծնունդ առաւ, երբ աչխատութեան արդիւնքը չհագցուեցին մարդիկ, փոխանակ զայն իր իսկական նպատակին, պէտքին գոհացման ծառայեցնելու։

Երբեմն՝ ծոյլերը միայն անօթի մնալու դատապարտուած էին։ Այն օրէն ի վեր դրամագլուխը հաղարաւոր ձեռքեր աչխատութեան արդիւնքը համագրաւեց, բիւրաւոր առոյգ, ժիր ու աչխատելու արամադիր բազուկներ յանհատութեան մէջ ծալուեցան, կամ ժլատ ու կարծանրաթ աչխատութիւններու մէջ խեղաթիւրեցան։ Դրամատէրին չհոգ տեսակէտները ճակատագրի մը ծանրութեամբ ճնշեցին գործատէրին վրայ, զայն ընելով ըստ մեծի մասին խղդուկի մը առեւտրական աչխարհին անակնկալներուն։

Այսօր մարդիկ չեն կարող վայելել ուղղակի կերպով ու ամրողջովին իրենց աչխատութեան պտուղը։ Երկրագործը իր արտադրած արմիքներուն աէքը չէ ամրողջական, հիւանը՝ իր չինած պատերուն աէրը չէ, կերպասագործը՝ պատրաստած տարատի մը մէջ կը դողդողայ։ կը բաւէ չորիւրիդ նայիլ, ու այս տեսակէտը ձեր աչքերուն առջեւ պիտի պարզէ տխրօրէն ճոխ համեմատական մը աչխատութեան արդիւնքին անիրաւ չանագործման։

Տնտեսական հարցը ամէնէն աւելի սուր, ծանրակիր ու մթին հանգամանք ունի մանաւանդ այն երկիրներու մէջ ուր դրամագլուխը ամէնէն աւելի մեհեծան, բացարձակ ու անյաղթելի արտապատութեամբ մը կը վարէ հասարակութիւններու ապրելու եղանակը։ Իրենց ստղծողութեան մէջ ամէնէն աւելի անտեսապես բարդացած, հարուստ նկատուած երկիրները, և անոնց մէջ ամէնէն աւելի մեծ քաղաքակրթական ու ճարտարարուեստական կեդրոն հանդիսացող քաղաքները՝ ամէնէն աւելի անօթութիւն ու թշուառութիւն կը կուտակեն իրենց պերճանքի ու չքեղութեան ակնախտիղ մակերեւոյթներուն յատակը։

Անտարակոյս, Թուրքիա երբէք չիկրնար բաղդատուիլ այդ անհատապէս անպատասխանատու երկիրներուն հետ։ Ամէնէն յարին աղքատը, հոս, կրնայ իր հացը ուտել։ Թուրքիոյ մէջ ընդհանրապէս խօսելով՝ այլերը, ու մասնաւորապէս անոնք որ մեծ բանակային անարդ կեանքի մը վարժ ղողներն են որ անօթի մնալէ կրնան վախնալ,—եթէ բարեկեցութիւնը յաճախ կը պակսի նոյնիսկ խոհեմ, ժիր ու պարկեշտ աչխատողին։

Բայց ապահովաբար չատ հեռու չի կրնար նկատուիլ նաև այն թուականը՝ ուր անհատական տագնապը կուտուի ամէնուն համար զգենուլ հեղգնեայ աւելի նման նուազ հոգ պատճառող երեսոյթ։

Բաղաքակրթութեան բերմամբ և բըլնաօրհնեայ պէտքերու բնաչրջումով ուռճամամբ՝ ապրելու եղանակները դուրս պիտի ելնեն իրենց նախնական եսէն ու հեռացնեն աւելի պիտի կենճռուին։ Այն առեն եւրոպական ճարտարարուեստին սպառելիքն է, որ անձկութեան չարժառիթը պիտի մօտեցնէ մեզի. վաղուի արդէն իսկ այսօր բացիատատի մէկ կարեւոր մասէն, մեր բոլոր անմիջական ու երկրորդական պիտոյքները կը հագցուին եւրոպական ճարտարարուեստի չնորհիւ, ու մենք տեղի կուտանք անոր անմրցելի ուժգնութեան առջեւ։

Ասոնք, անտարակոյս, ընդհանրապէս ոամկացած, սովորական դարձած հաստատութիւններ կը թուին,—այնքան վարժուած ենք ընելու այսպիսի ըաներ։ Բայց ապահովաբար, նիւթական լուրջ հետեւանքներու հետապատակեր մը կը պահուրտի անոնց ետեւ։ Տնտեսական ներգործութեան ու առերեւոյթ անշարժութեան ետեւ։ Տնտեսական քերուածով մը արդի վիճակին իրրեւ բնական ու արամադրական հետեւութիւն հարուստ թեան տեղական սկերան չափի կարենայ այլեւս յագուրդ տալ մեր նիւթական բազմազանի պահանջումներուն։

Նախ ներքին արհեստագործութիւնը պիտի չդիմադիմի հեզկեհակ, չկրնալով մրցիլ ամէն տեսակէտով՝ եւրոպական ճարտարարուեստին առաւելութիւններուն ու զարգացման հետ, ու կանգնի միայն անդիմադրելի մակընթացութեան հանդէպ։ Արհեստաւորներու ահագին թիւ մը, այն առեն պիտի պարապտորւի նորագոյն տարրեր միջոցներ փնտռել։ Արհեստաւորութիւնը, մեր մէջ, օրական որոյ չափով աչխատութեան մը դէմ օրական ապրուստ հայթայթելու ուժն է, առանց ուրիշ դրամագլուխի, բայ արհեստաւորին ձեռքի բնական ճարտարութենէն, բազուկներուն ուժէն և գործիքներէն։ Ինչ պիտի ընէ այն առեն երկաթագործական գործիքներ պատրաստելով կ'ապրեր։ Հասարակութիւնը իրաւամբ այլեւս պէտք չունի իր արտադրութեան, քանի որ անդին վաճառականը, հաճախապար միջնորդ եւրոպական ճարտարարուեստին, չատ աւելի նպատակայարմար ու չատ աւելի ոճին ձեւի մը ներքեւ կը մատակարարէ այդ առարկաները պէտք ունեցողներուն։

Զենք կրնար երազել թէ, մէկ օրէն միւսը, կարելի կրնայ ըլլալ մեզի մրցել եւրոպական ճարտարարուեստին հետ։ Բայց հարկ է ապրիլ, ու ամէն մարդ դրամատէր, դրամագլխատէր չէ։

Այս պարագան մանաւանդ գեւառներուն մէջ ուշագրաւ է։ Փերիզին, մանրավաճառ, եւրոպական զանազան արտադրութեանց փոքրաքանակ վաճառման միջնորդ ըլլալու համար իսկ պէտք կայ դրամագլխի մը, և այդ ապահովեղները հեռու են իրապես հարստութեան հարազատ ու ճշմարիտ աղբիւրներ հանդիսանալէ։

Ծայրագոյն յոգնատանջով մը պիտի բաւարարի, ինչ որ կը խորհիմ գեւառներու մէջ անհատական զարգացման ու բարգաւաճման իրրեւ լուրջ միջոց։

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

ՉԻԿ–ՉԱԿ ՆՕԹԵՐ

ԱՆՀԱՄ ԿԱՏԱԿ ՄԸ

Բագրատունի վարժարանին թատերական ներկայացումը տեղի չունենալ կիրակի օրը, հակառակ Թերթերու ծանուցումներուն և խոչորատառ աղդեցութեան պէս կ'երեւայ որ այս տեսակ անհամ կատակներ ընելու համար ամէնէն յարմար թուականը այս նահանջ տարին է։ Մենք չի կրցանք ըմբռնել թատերական կատակը թէ՝ ինչ կը նշանակէ մինչեւ ներկայացման նախորդ օրը ժողովուրդը թատրոն հրաւիրել, և վերջին պահուն թատրոնին դուռները անոնց երեսին գոցել։ Աւելի պարզապէս ժողովուրդին քիին խնդալ է։—Վարժարանին անօրէնը պէտք է գիտնար թէ ինչ առանց իրաւունք ունենալու, ձեռնարկած էր այդ գործին և թէ իր տալիք ներկայացումը, Աղքատախտամի և Հիւանդանոցի եւ այլ այս կարգի հաստատութեան մը ի նպաստ սարքած չէր, այլ պարզապէս անհատական վարժարանի մը համար, իրեն քէյֆին համար. հետեւաբար պէտք էր առանց յուսահատելու սար իր ներկայացումը. ինչքա գիտէր առաջուց թէ իր ներկայացման օրը ինչ հանդէսներ կային տեղի ունենալիք. կամ պէտք չէր որ այսպիսի գործի մը ձեռնարկէր և կամ ձեռնարկելէ ալ վերջ չահ կամ վնաս պէտք էր գլուխ հանել։ Ինչպէս կ'ուզէք որ հաստատութիւնը ուրիշ տանի վստահութիւն ունենայ ձեր ներկայացմանց եւ քաղաքերէ զձեզ, երբ ձեր խոստումը չէք կատարեր։

ԱՂԲԱՍ ՂԱԶԱՐՈՄ

ՆՈՐ ԱՇԽԱՐՀԷՆ

(Թղթակցութիւն Ամերիկայի մէջ.)

Աքտալին միւս կողմը.— Տորմոնա-կանութիւնը Ամերիկայի մէջ.—Հրաշագործ (՞) Ձեռնածուն։—Ձեռնածուն ու շրջոնն ցուցադրութիւնները։

ՊՈՍՓԸՆ, 10 Մարիս

Անտառալի մանաւանդ Բաղաքական կեդրոններու մէջ կը տեսնէինք մխիթարեան մը կամ պատուելի մը, որ ամէն րոպէ ժպիրը երեսին, ծանօթի ու անծանօթի կ'ուզղեր իր խօսքերը՝ քոյր, եղբայր անուններով. չաճախ իր բերանը կը բանար Քրիստոսով ու կը գոցեր Ս. Հոգիով։ Շատ անգամ կը պատմէր թէ՝ ինչպէս Ամերիկայի մէջ կիրակի օրերը, ժողովուրդը վեց օրուան աչխատանքէն դադրած, արեւ և էգ, հեղիկ քայլերով ու երկիւղածութեամբ կը դիմէին Տէրոջը տունը, փառք մատուցանելու Եհովային այն բարիքներուն համար զոր իրենք վայելելու բախտաւորութիւնը ունեցած են չաբթուն մէջ։ Դարձեալ պատուելին կը հաւատար թէ հոն Ամերիկայի մէջ քարոզիչը աւելի յարգելի պատիւ կը վայելէ (?), ամէն տեղ Տէրոջը արքայութիւնը փութացնող քարոզներ կը լսէ ժողովուրդը(?), ամէն բերան սաղմոսներ կ'երգէ, ի մի բան գտնուի գայլը մկնեղ կ'ապրին։

Եւ մարդ չափազանց այդ անդրաչխարհային պատմութիւններով կը հիանայ Ամերիկայի Աւետեաց երկրի այդ բնակիչներուն վրայ։

Սակայն այսօր որ Ամերիկա ենք կը տեսնենք որ ամէն բան վարդագոյն չէ։

Գաւ ուր այն վարժապետը կամ Բաղաքական եղբայրը(?) որժամանակին այդ քան համակրութիւն կը վայելէր իր հաւատաբեղբայրներէն, այսօր հոս լքուած գործատանին դուռը կը վազէ իր աչխոգեւոր պէտքերը հոգալու՝ չըսեմ մասրալու. խեղճ մարդը եթէ պատահելիին համազգեր քալաքերութիւններուն ալ կարօտացած ըլլայ քիչ մը, կիրակի օրն ալ ժամանակ չի գտներ զայն տեսնելու. որովհետեւ նոյն օրը եթէ ունենայ արամադրելի ժամանակ տեսակցելու համար, պատուելին է որ ժամանակ չունի, քանի որ անոր համար այդ օրը ամէն բան կը վերջանայ փառաւոր՝ Օթելլոն մէջ իր վայելած հազակեան հաճոյքներով։

*** Գիտք հասկնալ գանուելու մեր համայնքին օրուն վիճակը ազէկ ըլլալէ չատ հեռի է։

Մինչեւ հիմայ չատ ցանցառ և անշնան տեսութիւններ միայն զրուած են Ամերիկա գանուող հայ տարրի մտաւորական ու ընտանեկան չրջանակի մասին. Թէեւ չպիտի փորձեմ այդ պակասը լրացնելու խոստանալ ինչ որ կը պահանջէ կարող գրչի մը փորձառութիւնը, այլ պիտի չանամ յիշել այն գլխաւոր պատճառները, որով Ամերիկայի մեր ազգակիցները ենթարկուած են մեղալ վիճակի մը մէկ զարկ այնքան փայլուն հանգամանքներէ ոբանց մէջ այսօր կ'երեւին Հնդկատանի ու Լեհաստանի քանի մը տասնեակ Հայեր՝ օրանք հակառակ իրենց ամ մը զանգուածին չատ աւելի հեռու տարուած են իրենց յօժարութիւնը եւ համբաւը։ Այսօր Ամերիկայի Հայերը նշանակելի ո՛չ է օգտակարութիւն ցուցնելու ծիգ մը չեն ըրած կրթական ու բարոյական չրջանակի մէջ։

Իւրաքանչիւր Պալտեցին ու գեւառացին հազալու մեծ դերը ստանձնեն եէտ-Թաւլէի Ազգ. Հիւանդանոցը, Ս. Գեղարդ օրբանոցը եւ այլ պատապարանները ներկայ ազգակից վարժարանները։ Այս տեսակէտով չատ՝ցաւալի է տեղւոյս Հայերուն անտարբերութիւնը դէպի կրօնն ու եկեղեցին, կամ աւելի ճիշդը հոտեղի հայ կղերին անհոգութիւնը դէպի իր հօտն ու փարախը։ Ընթերցասէրնե՛ր թերեւս բնաւ չկայ. ասիկայ այնչափ հասարատ ու վճռական կերպով կրնամ ըսել որ, գեւառի մը անշնան մէկ անկիւնը պալտեցի ղրկուած Թերթերուն ծրարները թեւով բաւական են հակակչռելու Աստանտերի արեւմտեան սահմանը անցնող գնացքայ թ րթերուն քանակութիւնը։ Այս ամէնը իրազեկութեամբ կարկատուն ապացոյցները պիտի չանամ յետոյ ղրկել յօդուածով մը առանձ թերել։

*** Եւ թէ նահանգին մէջ Մորմոնականութեան ծանօթ ազանդը կայ։ Քրիստոնեաներ են ասոնք. օրոնք իրենց եկեղեցին կ'անուանեն «Յիսուսի Քրիստոսի վերջնագոյն օրերու սրբոց եկեղեցին», որ կը կառավարուի սուրբերով, առաքեալներով եւն.։ Այս եկեղեցւոյ վարդապետութիւնը հիմնուած է գլխաւորապէս յայտնութիւններու վրայ, զոր եկեղեցիին հիմնադիրները ստացած են ուղղակի Աստուծմէ։ Այսօր հանդերձ ամերիկեան օրէնքով արգիլուած է Մարմոնականութեան հետեւողներուն կառավարական եւ է պաշտօն ունենալը։ Այդ եկեղեցիին պատկանող անձ մը, Սմութ, ծերակոյտ անդամ ընտրուած էր այդ նահանգին, որուն դէմ վերջերս ահագին յուզում առաջ եկաւ ամերիկեան մամուլին ու ժողովուրդին մէջ։ Օրինաւո՞ր է որ Մորմոն մը կառավարական այսպիսի բարձր պաշտօն մը ստանձնէ։ Թերթերէն ոմանք կը պնդէին թէ կրօնքն ու պատութիւնը բաժնուած ըլլալով իրարմէ Ամերիկայի մէջ, իրաւունք չունի մէկը միւսը արգիլելու։ Մինչդեռ ուրիշներ հակառակը կը փաստէին։ Սմութ ինքը Մորմոն մը ըլլալով, կը վախցուի թէ այդպիսի բարձր պաշտօնի չմէջ մնալով, կրնայ նպաստել Մորմոնականութիւնը տարածելու Ամերիկայի մէջ։

*** Ամէն ծայրայեղ տրամագրութիւն, մինչեւ անգամ տատանումներու նախանձը չարժող ամէն ազիսատութիւն կը գործածուի Ամերիկայի մէջ։ Ահաւասիկ նմոյշ մը.—

Տարիքը 50ի մօտ, բայց առողջ կազմուածքով մարդ մըն է Մր. Քէլըր, զոր «աչխարհի ներկայ դարու անզգայական հրաչագործը» (՞) կը կոչեն Ամերիկեան Թերթերը. ինք է որ ամբողջ չաբթիներով Թատրոններու մէջ միանակ դեր կը կատարէ օգնական ուսուցչուհւով Միսիս Քէլըրը (իր կինը), Ամերիկայի Թատերագէտ ժողովուրդը գտահաճելով. իր միակ գործն է ձեռնածութիւնը։ Քէլըրի ձեռնածութիւնները այնպէս սրտի եւ ակնարեւ են որ, ամէնէն մեծ փիլիսոփան կամ գիտնականն իսկ պիտի հիանայ։ Քէլըրի ձեռնածութեան մէջ նշանակելի կէտ մը ուշադրութիւնս գրաւեց, սակայն կենդանի մարդ մը առանց կենսական օդին մէջ առկախ ձգել բանական բարձրութեամբ. այս մասին բանական հետազրքրական խընդիրներ կը յարուցանէին Թերթերը, ամենք առարկելով թէ Քէլըրի այդ գործը ոչնութեան պատրանք մը չէ այլ «գիտական իրազութիւն» մը։ Վերջապէս Քէլըրը իր [բոլոր ձեռնածութիւններուն արդիւնքը (չնչաւոր կամ անչունչ) Թատրոնի ժողովուրդին վայելել կուտար. այսու ամենայնիւ ինք ալ կը խոստովանէր թէ իր բոլոր ձեռնածութիւնները ոչ թէ «Բնական իրազութիւններու» պէս են, այլ «արտատակեալ—գիտական իրազութիւններ» են զոր գիտնալու համար խոր հմտութիւն պէտք է և տարիներու ծանր աչխատութեան տակ, տարբեր միջավայրերու ազդեցութեան ներքեւ ապրելով կարելի է ձեռք բերել. կը յայտնէր թէ իր գործին գլխաւոր աղբիւրները եղած են Հնդկաստան, Ափրիկէ եւ մանաւանդ Չինաստան։

*** Յաջորդ չաբթուն հոս կը տպաւորի

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿԻ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ (74

ԱՐԱՄ ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Թրաքի Քօղին Տակ

ՎԷՊ

ՏԵՂԱԿԱՆ—ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

Ե.

Մագաստ՝ իրեն համար խելագի եղբայր մը եղած էր, և վերջին ծայր վրատանութիւն ունէր անոր վրայ։ Կը հաւատար նաեւ որ իրմէ անհնազանդ աւելի փարձառութիւն ու խելք ունի, և նեղ կացութեան մը մէջ ամէնէն առաջ ան էր որ միտքը կ'իյնար։

Երբոր պատմութիւնը աւարտեց,

—Վատահ ես, հարցուց Մագաստ։

—Ինչպէ՞ս վատահ չըլլամ, ըսաւ Վազինակ, ամէնքս ալ հոն էինք երբ Սօֆի դուրս ելաւ... յայտնի էր որ մարդ մը ներս առած էին... և յետոյ, սալօն մտած միջոցին ամէն բան կը կատղացուէր կոր դէմքին վրայ... չդիտեցիր՞...

—Ո՛չ...մաքէս բան մը չէր անցներ. արդէն դուրս ելլելուն անգամ աւշադրութիւն չըրի...

—Ես ըրի սակայն... յայտնի է որ ուրիշի մը հետ կապուած է... եթէ ամանակ չըլլար, երկու տարուան միջոցին ինչի չըրածը այդ գիշերը չէր ըներ... գրեթէ վռնտեց, կը լա՛ս, վռնտեց զիս...

—Թօհա՜ֆ բան չիտակը...

—Ու մտածել որ իրեն համար այնքան պզոտութիւններ ըրի, այնքան դրամ վատնեցի...

—Ձեմ կարծեր սակայն որ դրամին կարեւորութիւնն տուող կին մը ըլլայ...

—Ընդհակառակը... այսինքն ինքն ալ հարկաւ իր պէտքերը ունի... անիրաւը ես եմ արդէն... եթէ ամանակ վատնեցաւ՝ ես ալ սկսած էի դրամը ուշացնել... բայց ի՛նչ ընեմ... հօրս տաւնը չըսրի պէս կ'երթար կոր... մայրս ալ հաւիւ թէ գրպանիս դրամը կրնար ճարել...պարագ ընելու երես չէր մնացած քովս... ո՞ր տեղէն ճարէի...

—Բայց գացած օրդ դրամ ունէիր՞...

—Այո, հարիւր ոսկի... ան ալ ես րնդ չորս ամիս առաջ ուղած էր...

—Ո՞երկե՞ տարի...

—Առաջ Մարթա խաթունին օձիքը ձեռք առի, բայց արդէն իսկ այնչափ բռնուած է որ չուզեց բան մը ընել... այսինքն ա՛յ մերժեց, ոչ ալ տալ ուզեց... մէյ մը փնտռեմ, Թերեւս գըտնեմ ըսաւ...

—Ու գտաւ։

—Ա՛յ, գտաւ, բայց երեւակայէ, հարիւրին տեղ երկու հարիւր յիսուն ոսկի։

—Վա՛յ, չուննանորդի... բայց դուն խենթ ես, Վազինակ... ատանկ բան կ'ընա՞յ...

—Ինչ ընեմ... ըսեր եմ արդէն քեզի... Սօֆին անպատճառ պէտք է ինձի... անկէ բաժանումը մինչեւ մահ տաւնը չըսրի պէս կ'երթար կոր... մայրս ալ հաւիւ թէ գրպանիս դրամը կրնար ճարել...պարագ ընելու երես չէր մնացած քովս... ո՞ր տեղէն ճարէի...

—Բայց գացած օրդ դրամ ունէիր՞...

—Այո, հարիւր ոսկի... ան ալ ես րնդ չորս ամիս առաջ ուղած էր...

—Ո՞երկե՞ տարի...

—Առաջ Մարթա խաթունին օձիքը ձեռք առի, բայց արդէն իսկ այնչափ բռնուած է որ չուզեց բան մը ընել... այսինքն ա՛յ մերժեց, ոչ ալ տալ ուզեց... մէյ մը փնտռեմ, Թերեւս գըտնեմ ըսաւ...

—Ու գտաւ։

—Ա՛յ, գտաւ, բայց երեւակայէ, հարիւրին տեղ երկու հարիւր յիսուն ոսկի։

—Վա՛յ, չուննանորդի... բայց դուն խենթ ես, Վազինակ... ատանկ բան կ'ընա՞յ...

—Ինչ ընեմ... ըսեր եմ արդէն քեզի... Սօֆին անպատճառ պէտք է ինձի... անկէ բաժանումը մինչեւ մահ կայ ծոլը...

—Այո՛, Մարթա խաթուն չիտակ անոր դիմեր է, և ան ալ հաղարումէկ նազերէ վերջ միայն կրցեր է դրամը փրցնել։

—Վա՛յ անպիտան մարդ... գործ չկայ որ մէջը ըլլայ... ամէն բանը գիտէի, բայց վաչխատութիւնը մաքէս անգամ չէր անցներ...

—Ինչ որ է, դրամը գացած է հիմայ... եղածը չի դարմանուիր...

—Բայց գոնե ոսկէ վերջ...

—Ա՛կէ վերջ, ոսկէ առջ՝ խնդիրը հոն է որ Սօֆին ինձի մնալու է...

—Հապա ուրիշ մը առեր է, կ'ըսէիր...

—Եթէ հարիւր հատ ալ, հազար հատ ալ առած ըլլայ, Սօֆին ինձի մընալու է... կեանքս անկէ կախուած է, Մագաս՛ատ... առանց իրեն չկրնամ ապրիլ... աչրս մեծ է արդէն, իրեն համար ըրած խենթութիւններս ալ բաւական չէ... ամէնքս ալ հոն էինք երբ Սօֆի դուրս ելաւ... յայտնի էր որ մարդ մը ներս առած էին... և յետոյ, սալօն մտած միջոցին ամէն բան կը կատղացուէր կոր դէմքին վրայ... չդիտեցիր՞...

—Ո՛չ...մաքէս բան մը չէր անցներ. արդէն դուրս ելլելուն անգամ աւշադրութիւն չըրի...

—Ես ըրի սակայն... յայտնի է որ ուրիշի մը հետ կապուած է... եթէ ամանակ չըլլար, երկու տարուան միջոցին ինչի չըրածը այդ գիշերը չէր ըներ... գրեթէ վռնտեց, կը լա՛ս, վռնտեց զիս...

—Թօհա՜ֆ բան չիտակը...

—Ու մտածել որ իրեն համար այնքան պզոտութիւններ ըրի, այնքան դրամ վատնեցի...

—Ձեմ կարծեր սակայն որ դրամին կարեւորութիւնն տուող կին մը ըլլայ...

—Ընդհակառակը... այսինքն ինքն ալ հարկաւ իր պէտքերը ունի... անիրաւը ես եմ արդէն... եթէ ամանակ վատնեցաւ՝ ես ալ սկսած էի դրամը ուշացնել... բայց ի՛նչ ընեմ... հօրս

Ատամ ֆօուֆօն եւ Ընկ մեծ ցուցադրութիւնը որ աշխարհի հազուագիւտ վայրի կենդանիներու և մարդիկներու խումբ մը կը ներկայացնէ. ցոյցը իր մէջ կը պարունակէ ամէն ազգի ճարտար մարզիկները՝ իրենց երկրին վերաբերեալ բուն տարազով։ Ձիարշաւ, մարմնամարզ Պոօքըն եւ հնդկարեան խնճոյքներ եղական տեսակէն ի ցոյց պիտի դրուին։ Այս ցոյցը պիտի կատարուի Գօտըլնի ընդարձակ հրապարակի մը վրայ եւ պիտի տեւէ շաբաթ մը. որուն երկրորդ օրը պիտի ներկայացուի «Ուինկլէնկ Պրըսկըրս»ի նոյնչափ հետաքրքրական մեծ ցուցադրութիւնը որ նոյնպէս շաբաթ մը պիտի տեւէ։

Բ. Փ.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՄԱՅԻՍ 26Ի ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԸ

ՔԻՆՋԷՈՒԻ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

ՋՈՐՍ ԿՈՂՄԷՆ ԿՐԱԿ

Ճափոնցիները 1894 նոյեմբեր 6ին գրաւեցին Քինչէօուն, առանց իրենցմէ մարդ մը սպաննուած ըլլալու։ Տասը տարի վերջը միեւնոյն քաղաքը կը գրաւեն՝ իրենց քաջարի զաւակներէն 3 հազար 500 հոգի վրայ տալով,— եթէ ճիշդ է կորուստներու յայտ թիւը։ Քինչէօու ինչպէս հիւսիսային Չինաստանի քաղաքներուն մեծ մասը, կատարեալ քառակուսի մը ձեւով շինուած է, շրջապատուած պարիսպներով։ Այս պարիսպները երեսուն ոտք բարձրութիւն ունին, որոնցմէ կարելի չէ մագլցիլ, այնպէս որ, 1894ին երբ Ճափոնցիները յարձակեցան տարին քաղաքը, տափակեցան կռուելով ճամբայ բանալ հիւսիսային պարսպադրան մէջէն, որ այն ատեն երկաթով պատուած էր։ Պարզ զինուոր մը, Օնօկուչի, հրաշամարտիկ արկղիկ մը դրաւ դրան դէմ, թէեւ դաւը հասնելու յառաջխաղաց չարժումին միջոցին ծանրապէս վիրաւորուեցաւ թեւէն։ Այս անգամ քաղաքը անհարկու կերպով մը պաշտպանուած էր Ռուսերուն ձեռքով։ Քինչէօու առջէն բնական անառիկ դիրք մը ունի, ... ըլլալով Աէմասըն լեռան ստորոտը։ Սրեւելեան կողմէն կ'իշխէ Բէրի և Հէնտի ծոցերուն վրայ և արեւմտեան կողմէն՝ Քինչէօուի ծոցին վրայ ուր ջուրը ծանծաղ է։ 12 ոտքէն աւելի ջուր առնող մարտանաւերը չեն կրնար չատ մօտենալ, այնպէս որ միայն թնդանօթակիրներ եւ թորփիլանաւեր կրնան օգնել ծովէն։

Անհատական տարին պաշտօնական հեռագիրները՝ ծանուցուած արիւնալից ճակատամարտին վրայ.— Ճափոնի զօրքերուն հրամանատարն է որ կը հեռագրէ մայիս 26 թուականով.— «Մայիս 21ին մեր կատարած հետազօտութիւններէն և Ռուսերու ամրակերտութենէն հաստատեցինք թէ՝ թշնամին Քինչէօուի հարաւակողմը, Նօշանի բլուրներու վրայ զետեղած էր 4 թնդանօթ՝ 15 սանտիմեդրնոց, 10 հատ՝ 5-15 սանդիմեդրնոց, երկու արագաձիգ 12 սանդիմեդրնոց։ 15 սանդիմեդրնոց թնդանօթները 8500 մեդր հեռուէն ռումբ կ'արձակէին։ Ասոնցմէ զատ տասը հատ պատնէշ շինուած էր և լեռան ստորոտն ալ երկաթ թելերէ ցանց մը եւ ականներ դրուած էին։ Մայիս 22ին մեր յարձակող զինուորները յառաջանալ սկսան։ Ցաջորդ օրը կատարուած հետազօտութենէն հաստատուեցաւ որ թշնամին ալ թէեւ Հուաչանկտայի մէջ դիրք բռնած է խոշոր թնդանօթներով, որոնք ծովուն կողմը ուղղուած էին։ Հետեւակ և թնդանօթաձիգ փոքր ջոկատներ ահանուեցան Քինչէօուի մօտ։ Մայիս 25ի առտուն յարձակեցանք Քինչէօուի վրայ, և Նօշանի մէջ թնդանօթի կռիւ մը բանուեցանք թշնամիին հետ։ Մայիս 25ի արշալոյսին ամրակերտութեան սկսելով, հինգ ժամ շարունակեցինք։ Միեւնոյն ատեն ճափոնական երեք զրահաւորներ Քինչէօուի ծոցէն կրակ կ'ընէին։ Ռուսական թնդանօթակիր մըն ալ Թալիէնուանի ծոցէն կրակ ըրաւ մեր ալ թեւին վրայ։ Վերջապէս միահամուռ յարձակումով առինք Քինչէօուն և ժամը հինգ ու կէսին գրաւեցինք Նօշանը։ Այս պահուս Ռուսերը կը հալածենք։»

∴ Թաքիօյէն պաշտօնապէս կը ծանուցանեն թէ՝ նորագոյն հեռագիրներու նայելով, Ռուսերը Նօշանի ամրութիւններուն շուրջը խրամներ փորեր և բազմաթիւ զօրքերով ծայր աստիճան յամառ դիմադրութիւն մը ըրեր են, բայց Ճափոնցիները յաջողեր են մէկ քանի փորձերէ վերջը յարձակումով գրաւել թշնամիին բոլոր դիրքերը, մինչեւ Նանքուէնլինկ մղելով զայն։ Մավակալ Թակօ կը հեռագրէ ի՛է՝ անթել հեռագրով ստացած տեղեկութիւններուն նայելով, չորս թորփիլանաւեր և թորփիլհալածներու տորմղիկէն բաղկացած նաւաբաժինը մայիս 26ին Քինչէօուի ծոցէն բանակին հետ միեւնոյն ատեն ռմբակոծեր են Նօշանը, զորս Ճափոնցի նաւաստիները բանակին աչքին առջեւ գրաւեր են։ Նաւերուն վնասները անկարեւոր են։

∴ Բօրթ Արթիւր կատարելապէս պաշարուած է։ Կը կարծուի թէ երկու հազար զինուոր կայ ներսը։ Յարձակող Ճափոնցիները 50000 հոգի են։ Քաղաքին մէջ գտնուող բոլոր այրերը և մանուկները պատերազմական վիճակի մէջ դրուած են։ Մեծերուն երեք չորրորդ և միւսներուն կէս բաժին օրապահիկ մը կը տրուի հիմակուհիմայ, թէեւ ատիկա ալ փոխուելու վրայ է։ Կիները և տղաքները գետնափոր նկուղներու մէջ կը բնակին։ Պահապան զօրքերը դիրք բռնած են Ճափոնցի յառաջապահներու դիմացի բարձունքներուն վրայ։ Գիշերը լոյս չեն վառեր։ Անցեալ շաբաթ օր 3 զինուոր հրացանի բռնուեր են, երբ գինով վիճակի մէջ քնացած էին, իրենց պահակութեան միջոցին։

∴ 1894ին Զօր. Նամանի էր որ գրաւեց Քինչէօուն, 30 դաշտային թնդանօթներով ամրացնելէ վերջը։ Այս յաջողութենէն անմիջապէս վերջը Ճափոնցիներուն ձեռքը ինկաւ նաեւ Թալիէնուանը, որ այսօր աւելի ծանօթ է Տալնի անունով։ Քինչէօուէն դէպի հարաւ երթալով կը նեղնայ, և միայն երկու մղոն լայն է, այնպէս որ այդ քաղաքը բռնող բանակ մը պարկի մը մէջ թխմած կ'ըլլայ Բօրթ Արթիւրի մէջ գտնուող զօրութիւնը։

ՌՈՒՍԵՐԸ Կ'ԱՄՐԱՑՆԵՆ ԼԻԱՕԵԱՆԿԸ

ՏԵՆԴՈՏ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Նիւչուանկէն կը հեռագրեն.—Ռուսական բոլոր տրամադրելի զօրքերը Լիաօ Եանկի և Մօթիէն կիրճին միջեւ կը կեդրոնանան։ Լիաօ Եանկի ամրաշինութիւնները տենդոտ աճապարանքով մը յառաջ կը տարուին և առատ դրամ կը տրուի տեղացի գործաւորներուն։ Թաշիչաօի և Լիաօ Եանկի միջեւ գտնուող երկաթուղին դեռ անվթար կը մնայ, բայց ամէն պատրաստութիւն տեսնուած է զայն անմիջապէս քանդելու համար, երբ Մուքտէն նահանջել հարկ ըլլայ։ Ռուսերը ... գնած են Նիւչուանկի մէջ։ Կառախումբ մը լեցուն խարխափ ճամբայ հանուած է դէպի հիւսիս, Լիաօ գետին վրայ կամուրջի մը շինութեան գործածուելու համար։ Հոն փախած բնիկներ կ'ըսեն թէ տեղացի ժողովուրդը արժէքաւոր ծառայութիւններ կը մատուցանէ Ճափոնցիներուն, անոնց իմացնելով Ռուսերուն գտնուած տեղերը։ Այս կերպով Ճափոնցիները պատրաստած են կարգ մը ծուղակներ։ Մարտանաւերու պաշտպանութեան տակ զօրք հանելու գաղտնի գործողութիւններ տեղի կ'ունենան Լիաօթօնկի արեւմտեան եզերքը։

ԳԼԽԱՒՈՐ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄԸ

ՃԱՓՈՆԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿՆԵՐՈՒՆ ԴԻՐՔԸ

ԶԳՈՒՇԱՒՈՐ ՅԱՌԱՋԽԱՂԱՑՈՒԹԻՒՆ

Զօր. Քուրօբաթքին չորեքշաբթի օր, հետեւեալ հեռագիրը ուղղեց Զարին.— «Փոփոխութիւն չկայ Ֆէնկ Հուանկ Չէնկի և Լիաօ Թունկի թերակղզիին ընդհանուր կացութեան մէջ։ (Հեռագրին ղրկուած օրը դեռ տեղի ունեցած չէր Քինչէօուի արիւնալից ճակատամարտը, որ ճափոնական յաղթանակով մը վերջացաւ.— Ծ. Խ.)։ Գալով թշնամիին դիրքին, հաստատուած է թէ 40 հազար ճափոնական զինուոր կեդրոնացած է Ֆէնկ Հուանկ Չէնկ, իսկ Քիամէնի մէջ կը գտնուին չորս գունդեր՝ 50 թնդանօթով։ Դիտուած է որ ճափոնական պզտիկ զօրախումբեր կը յառաջանան Ֆէնկ Հուանկ Չէնկէն Սիուլէն։ Այս յառաջխաղացութիւնը խիստ դանդաղ և զգուշաւոր եղանակով մը տեղի կ'ունենայ։ Այս զօրքերէն մաս մը, 3000 հոգի, որոնց մէջ կը գտնուին կանոնաւոր հետեւակազօրքեր, անձնապահներ և հեծելազօրքերու երեք վաշտ, մայիս 22ին յառաջացան Սիուլէնի ճամբուն երկայնքէն։ Միեւնոյն ատեն միաժամանակ յառաջխաղացութիւն մը տեսնուեցաւ Ֆէնկ Հուանկ Չէնկէն և Քիամինէն դէպի Թայանկօ գետին ստորին հուիղը, Լուանմիօի կողմը»։

Մուքտէն, մայիս 25.— Ճափոնցիները վերսկսած են իրենց յառաջխաղացութիւնը։ Մէկէ աւելի գունդեր կը յառաջանան, թէեւ արշաւող բանակին մեծագոյն մասը դեռ Ֆէնկ Հուանկ Չէնկի մօտ կը գտնուի։ Ճափոնական հետազօտիչները զօրեղ խումբեր ...նուած են Մուքտէնի հիւսիս. արեւելեան կողմը, քաղաքէն բաւական հեռու։

∴ Զօր. Սախարօֆ Մայիս 25 թուով կը հեռագրէ ընդհ. սպայակոյտին.— «Ֆէնկ-Հուանկ-Չէնկի կողմը ընդհ. կացութեան մէջ ո՛եւ է փոփոխութիւն չկայ։ Մեր հեծելագունդը կը ծանուցանէ թէ Ճափոնցիները ամրութիւններ կը շինեն Ֆէնկ-Հուանկ-Չէնկի շուրջը, ուր համախմբուած են իբր 30000 հետեւակազօրք եւ 2000 հեծելազօրք՝ իբր 36 դաշտային թնդանօթներով։ Իրենց յառաջապահ ջոկատները յառաջացան դէպի Այհօ գետը՝ 30 քիլոմեդր դէպի հիւսիս, Ֆէնկ-Հուանկ-Չէնկէն մինչեւ գետաբերանը տարածուող գետնի մը վրայ։ Ճափոնցիները Այհօ գետին վրայ դէպի հիւսիս աւրիչ շարժում չեն ըներ։ Բազմաթիւ տեղեկութեանց նայելով ճափոնական հեծելազօրաց ձիերը սաստիկ յոգնած են։ Ճափոնցիները Թաքուշան զօրք հանել սկսան հինգ օրէ ի վեր, և կ'ըսուի թէ 50,000 զօրք հանած են, գլխաւորաբար հետեւակ, բայց ատիկայ տակաւին որոշակի չէ սաուգուած։ Ցամաք ելլող զօրքերը Թաքուշանէն դէպի Սիուլէն կը քալեն, նաեւ Բօրթ Արթիւրի ուղղութեամբ դէպի Չինկ-Թայ-Չէ. Մայիս 20էն 21ի գիշերը Սիթքուչինցայի մէջ ընդհարում մը տեղի ունեցաւ ռուսական եւ ճափոնական ջոկատներու միջեւ։ Այս ընդհարումը տակն ու վրայ ըրաւ Ճափոնցիները, որոնք չատ անկանոն կրակ մը ըրին Խազախներուն և նոյն իսկ իրենց վրայ՝ մթութեան պատճառաւ։ Ռուս հետազօտիչներու խումբ մը մայիս 21ին մօտ. ճափոնական բանակին ետեւի կողմը դէպի Թայ-Չան-Չէնկ, Անթունկէն Լիաօ-Եանկ երկարող պողոտային վրայ, ուր երեւան հանեց 300 հոգինոց ճափոնական ջոկատ մը և փոխադրութեանց ծառայող կառքերու երկար շարք մը։ 16 ժամ շարունակական հետազօտութեան միջոցին անցան տանուտղն 18,000 չինացի եւ քորէացի աշխատաւորներ և 200 կառքեր։ Ճափոնցիները սպաննեցին ձիերը հետազօտիչներուն, որոնք հարկադրուեցան քալելով վերադառնալ։»

ԳՆԴ. ՄԱՐՇԱՆԻ ԿԱՐԾԻՔԸ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՄԱՍԻՆ

«Ռէվիւ Ռիւս» կը հրատարակէ իր աշխատակիցներէն մէկուն՝ Գնդ. Մարչանի հետ ունեցած տեսակցութիւնը, որուն մէջ Ֆրանսայի դիւցազնը յայտարարեր է.— «Պատերազմի դաշտէն հասնող լուրերը նպաստաւոր են ըստ ամենայնի։ Ցարդ ամէն բան տեղի կ'ունենայ Զօր. Քուրօբաթքինի նախատեսութեանց համաձայն, որոնք ինծի ծանօթ էին։ Ցամաքային կռիւներուն մէջ ցաւալի կէտն է միայն Եալուի վրայ ձախող գործողութիւնը Զօր. Սասուլիչի, որ բացայայտ է այսօր թէ Զօր. Քուրօբաթքինի հրամաններէն անդին անցաւ»։ Գնդ. Մարշան երկարօրէն բացատրելէ ետքը Զօր. Սասուլիչի գործած սխալը, սա կերպով պատասխանեց այն հարցումին թէ Ռուսերը պիտի փորձե՞ն կեցնել Ճափոնցիները Լիաօ-Եանկի մէջ.— «Չեմ կարծեր. եւ եթէ ընէին, ատիկա սխալ մը պիտի ըլլար իմ կարծիքով։ Պէտք է նկատի առնել որ Եւրոպայէն եկող ռուսական բանակը Խարպինի մէջ կը համախմբուի, այսինքն 600 քիլոմեդր դէպ ի հս։ Այս բանակը բազմաթիւ պիտի ըլլայ եւ զօրաւոր, եւ պիտի կրնայ յարձակողականի սկսիլ։ Հետեւաբար Ռուսերը պէտք չունին դեռ զօրաւոր ըլլալու ոչ Լիաօ-Եանկի եւ ոչ իսկ Մուքտէնի մէջ։ Իրենց համար ամենէն մեծ խնդրութիւնն է Ճափոնցիներու դէր տեղը ժամանակ վատնել տալ։ Ժամանակ շահիլ. այս է կարեւորը Ռուսերուն համար. ժամանակ շահիլ, որպէսզի բանակը կարենայ աւարտել իր համախմբումը, ինքն ալ իր կարգին յարձակողականի սկսելու համար»։ Գնդ. Մարշան հետեւեալ կերպով վերջացուց խօսքերը.—«Եթէ Ռուսիա՛ Ճափոնի հետ իր ունեցած երկարատեւ բանակցութեանց միջոցին չինական ծովերը ղրկէր իր Պալթիկի տորմիղին աւելի կարեւոր մէկ մասը, այնպէս որ Ճափոնի չափ եւ անկէ աւելի զօրաւոր ըլլար ծովու վրայ, անիկա երբէք չպիտի համարձակէր պատերազմ հրատարակելու. որովհետեւ պատերազմը այն ատեն միայն կարելի է Ճափոնի համար, երբ տէր է ծովուն։ Եթէ, ինչպէս ըսուեցաւ, Ռուսիա Տալը. Արեւելք ղրկէր Ճափոնական տորմիղին յաղթելու չափ հզօր նաւատորմ մը, պատերազմը պիտի վերջանար անմիջապէս, և առանց թնդանօթի հարուածի մը՝ Միքատօին բանակը պիտի հարկադրուէր անձնատուր ըլլալու, անօթի չմեռնելու համար։ Ասիկա լաւագոյն լուծումը պիտի ըլլար թերեւս։ Կը կարծեմ թէ Ռուսիոյ մէջ ալ այսպէս կը մտածեն։ Լաւ է անդամ քան երբէք։»

ԹՆԴԱՆՕԹՆԵՐԸ.— Ռուս պատերազմական թղթակիցները կը գրեն թէ Մանչուրիոյ ռուսական բանակին դաշտային թնդանօթները անբաւական են Ճափոնցիներուն դէմ, որոնց ռազմավարութիւնն է անշուշտ բայց ամբողջ բանակներ ճակատեցնել, և առանց թնդանօթները շատ զօրաւոր են թէ թիւի եւ թէ նորութեան և արդիւնաւորութեան կողմէ։ Զօր. Քուրօբաթքինի տրամադրութեան տակ գտնուած 280 թնդանօթներէն գրեթէ կէսը 1899ի և աւելի հին դրութեամբ են։ Այս տեղեկութիւնը տաւօղը ռուս սպայ մըն է։

ՆԻՒՉՈՒԱՆԿ ՆՈՐԷՆ ՊԱՐՊՈՒԱԾ.—Հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ ռուսերը նորէն ետ քաշեր են իրենց թնդանօթները եւ զօրքերը՝ Նիւչուանկի բերդերէն։

ԶԳՈՒՇՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— Օտեսայէն կը հեռագրեն թէ՝ շրջաբերականով հրահանգներ ղրկուած են ռուսական բոլոր նաւարաններուն և կառավարական մթերանոցներուն՝ որպէսզի ծառ աչքէլուներ չընդունին առանց մասնաւոր արտօնագրի։ Բոլոր գործաւորներուն վրայ ալ հսկողութիւն ի գործ պիտի դրուի։

ՌՈՒՍԻՈՅ ներքին գործոց նախարար Ֆոն Բլէհվէ գիւղերը հեռացուցեր է Հէլսինկֆօրսի (Ֆինլանտա) համալսարանէն 81 ուսանողներ, որոնք չէին ուզած զինուորագրուիլ։

— Ռուսական կառավարութիւնը պատերազմի ծախքերուն համար 320 հազար անգլ. ոսկի առեր է Ֆինլանտայի Գանձը գանուած 560,000 ոսկիէն։

ԹՈԼՍԹՈՅԻ ՄԷԿ ՆՈՐ ԳՈՐԾԸ.— Ռուս հռչակաւոր գրագէտ փիլիսոփային մէկ նոր գործը կը հրատարակուի Լոնտրա Բեդերպուրկի մէջ, ռուսեւ-չինական ներկայ պատերազմին առթիւ։ Այս գործին մէջ որ «Ուշաբերեցէ՛ք» խորագիրը կը կրէ, Թոլսթոյ նախ կը նկարագրէ ներկայ պատերազմին արհաւիրքներն եւ սխալները, յետոյ կ'ուսումնասիրէ այն ընկերային պայմանները, որոնք պատճառներ են պատերազմներու ընդհանրապէս։ Այդ առթիւ Թոլսթոյ կը քննադատէ այն թերութիւնները, որոնք երկիրը մղեցին այս ծանրակշիռ պատերազմին։ Գործը կը վերջանայ ցուցնելովը այն միջոցներուն զորս Թոլսթոյ միակ դարմանը կը նկատէ ընկերային կեանքի ներկայ պայմաններուն, որոնք պատերազմը, թշնամութիւնը և վէճերը առաջ կը բերեն մարդերու միջեւ։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻՆ նկատմամբ վիճաբանութիւն մը տեղի ունեցաւ անցեալ շաբթու։ Երեսփոխան Պ. Միլվուա հարցապնդումներ ըրաւ բանակին վիճակին վրայ։ Այս առթիւ մէջ բերաւ գերմանացի սպայի մը մէկ յօդուածը, որուն մէջ կ'ըսուի թէ Ֆրանսա՝ զինուորական ծառայութիւնը երկու տարուան զեղչելով. կը խոստովանի թէ չի կրնար պայքարիլ Գերմանիոյ հետ՝ զօրքերու թիւին տեսակէտով։ Ատենաբանը բողոքեց այն ամբաստանութիւններուն դէմ զորս Գերմանացիները կ'ուղղեն Ֆրանսայի դէմ, ըսելով թէ անիկա կը հարկադրէ Եւրոպան՝ միշտ նոր ապառազինութիւններ ընել։ Այս ամբաստանութիւնը աւելի Գերմանիոյ կը յարմարին, ըսաւ։ «Ֆրանսա միայն իր պաշտպանութեան համար կը պատրաստուի, մինչ Գերմանիա Ալզաս Լօռէնի սահմանագլուխին վրայ ամրութիւններ շինելով շարունակ կը սպառնայ մեզի։» Ատենաբանը հարցուց թէ Ֆրանսա ալ պէտք եղած միջոցները ձեռք առա՞ծ է իր սահմանագլուխը պաշտպանելու համար։ Այս հարցումներուն պատասխանուեցաւ թէ՝ երկու տարուան զինուորական ծառայութեամբ բանակին զօրքերուն թիւը պիտի ըլլայ 575,000 հոգի։ Պէտք չէ Գերմանիոյ չափ զօրք հանելու աշխատիլ, այլ բոլոր ջանքերը առաջին կարգի բանակին վրայ կեդրոնացնել։ Պատերազմական նախարարն ալ յարեց թէ երկու տարուան զինուորական ծառայութեամբ զօրքերուն թիւը միեւնոյնը պիտի մնայ։

ՉԻՆԱՍՏԱՆ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՑ.— Նոր վէճ մը ծագած է Չինաստանի և Բօրթուկալի միջեւ։ Բանթօնի չինական իշխանութիւնները կը պահանջեն որ իրենց յանձնուի դատաւոր մը, որ զանազան ոճիրներով ամբաստանուած է, և որ հիմա Մաքաոյի Բօրթուկէզ հողը ապաստանած է։ Որովհետեւ այդ փախըստականին պատիժը մահ է, և Բօրթուկէզ օրէնքը մահու պատիժ չի թոյլատրեր, Բօրթուկալցիները կը մերժեն յանձնել Չինացին, Լիզպոնայէն հրահանգի սպասելով։ Բանթօնի փոխարքան՝ այս յապաղումէն սրդողած, չորս թնդանօթակիրներ եւ երկու թորփիլանաւ ղրկած է Մաքաօ։ Բօրթուկալցիները կը պատրաստուին դիմադրել։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՎԷՃԸ կը շարունակէ վրդովեցնել միտքերը։ Հռոմէն կը հեռագրեն թէ Ֆրանսայի կաթոլիկ կուսակցութենէն ազդեցիկ անձեր խորհուրդ կուտան Պապին՝ չհեռանալ իր նետուած ճամբուն մէջ և աւելի՛ առաջ երթալ. մինչ ուրիշներ ալ կ'աղաչեն որ գործերը չգահավիժեցնէ։ Վատիկանի մէջ որոշած են եղեր ետ կանչել Բարիզի պապական նուիրակը, բայց ո՛չ անմիջապէս. կ'ուզուի որ նուիրակը կարելի եղածին չափ երկար ատեն մնայ Բարիզի մէջ։ Վատիկանի շրջանակներուն մէջ կ'ըսեն թէ բոլոր վէճը արմատական թերթերու յաղթանակն է։ Վատիկանի Ֆրանս. դեսպանատան ընթացիկ գործերուն վարչութիւնը յանձնուած է պարզ երրորդ կարգի քարտուղարի մը։

—Երեքշաբթի իրիկուն կարդինալ Կօթիի բնակարանին մէջ վեց կարդինալներ գումարուելով վիճաբաներ են օրուան վէճին վրայ։ Բուռն խօսքերով ցաւ յայտնուեր է կարդինալ Մէրի տել Վալի անփորձութեան վրայ, որուն հետեւանքով այս վէճը յառաջ եկեր է, մանաւանդ որ դիտել տրուեր է թէ այս մասին որ եւ է զեկոյց չէ եղեր կարդինալներու ժողովին։ Կարդինալ Ակլիարտի պատասխանատուութիւններ տուեր է թէ յարաբերութիւնները պիտի վերահաստատուին Ֆրանսայի հետ։

—Կարդինալ Մաթիէօ իր թեմը ուղեւորելէ առաջ, տեսակցութիւն մը ունեցեր է Պապին հետ։ Այս տեսակցութիւնը խիստ փոթորկալից է եղեր։ Կարդինալ Մաթիէօյի երեսին զարկեր են թէ կայարանին մէջ բարեւ տուեր է Վատիկանի ֆրանսական դեսպանին։ Կարդինալը պատասխաներ է թէ ինք ամէն բանէ առաջ Ֆրանսացի է եւ թէ չի կրնար յարգանքի պակասութեան մէջ գտնուիլ հանդէպ անոնց զորս կը սիրէ եւ կը յարգէ։

—Այն համբաւաւոր հատուածը, որ այս բոլոր վէճին պատճառ եղաւ, Բօրթուկալի ուղղուած բողոքագրին մէջ զետեղուած է։ Քարլօս թագաւորը ասկէ առաջ Իտալիոյ թագաւորին այցելելու բաղձանք յայտնած էր, բայց Վատիկանէն տրուած տեղեկութեան վրայ ետ կեցաւ։

ԲԱՄՊԱԿԻ Միջազգային Համաժողովը, որ Զուիցերիոյ մայրաքաղաքին՝ Պեռնի մէջ կը գումարուի այս պահուն, հինգշաբթի օրը վիճաբանեցաւ բամպակի գնոյն բարձրացման եւ անկման չահադիտութեան վերջ տալու միջոցներուն վրայ։ Առաջարկուած էր հիմնել բամպակի գնման ընկերակցութիւն մը, որ մթերանոցներ ունենայ զանազան երկիրներու մէջ, եւ անկողմնակալ տեղեկութիւններ հրատարակէ հունձքերուն եւ հրապարակի գործառնութեանց մասին։ Ներկայացուած տեղեկագիրներու ընթերցումէն ետքը, համաժողովը որոշեց բամպակի ճարտարարուեստի տեւական ընկերակցութիւն մը հիմնել եւ մասնախումբ մը կազմուեցաւ, այս մասին պէտք եղած ձեռնարկներն քննելու համար։

ԿՕՅՐԵՐՈՒ և խուլ համրերու համար Ֆրանսայի մէջ արդէն գանուած վարժարանները անբաւական կը նկատուին, քանի որ 7000 կոյրերէ 4000ը միայն կը դաստիարակուին եւ արհեստական կրթութիւն կը ստանան ատոնց մէջ։ Ուստի ֆրանս. Խորհրդարանը անցեալ հինգշաբթի նիստին մէջ կրթական մասնախումբին յանձնեց ուսումնասիրել 6 վարժարաններու եւս բացումը գաւառներու մէջ։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԻՆ ԱՐԴԻՒՆՔԸ

Կիրակի օրուան նուագահանդէսին մեր վրայ թողած ընդհանրապէս գոհացուցիչ տպաւորութիւնը բացատրած էինք երեկուան թուով։ Նոյնը կրկնած էին մեր պաշտօնակիցներն ալ, ի բաց առեալ անոնք, որոնք նուագահանդէսը կը նկատեն պարզ զուարճութեան տեղ մը, ուր ավելի վիճակ մը պէտք է տիրէ, խնդալու նիւթեր պէտք է ըլլան և ո՛վ գիտէ դեռ ինչեր ալ զուարճանալու համար։ Ճաշակի խնդիր է վերջապէս. Նշանաւոր առակախօսին աքաղաղն ալ իր գտած մարգարիտէն նախամեծար կը սեպէր հատիկ մը, որ իր փորը կշտացնելու պիտի ծառայէր։ Ինչ եւ է. անցնինք ասոնք. երէկուան թուով բացատրած էինք արդէն թէ ի՛նչ բանի համար սահմանուած են նուագահանդէսները, որոնք եթէ երաժշտութիւնը զարգացնելու միջոց ալ չըլլան, գոնէ ճաշակներու ազնուացման մեծապէս կը նպաստեն և պիտի ըսենք նաեւ որ ժողովրդեան այն դասակարգը որ պարագաներու բերմամբ իր շրջանակին մէջ մնալու դատապարտուած է, հաղորդակցութեան մէջ կը գտնուի այնպիսի դասակարգի հետ որ դաստիարակութեան տեսակէտով քիչ մը աւելի բարձր խաւի վրայ կ'ապրի և այդ տեսակէտով օրինակելու կողմեր ալ կ'ունենայ։

Այս կէտերը մէկ կողմ դնելով ալ, կը գտնենք որ կիրակի օրուան նուագահանդէսը այդ թաղին պէտքերուն համար նիւթապէս մէկէ աւելի օգտակարութիւն ունեցաւ, քան այն ընտանեկան երեկոյթները, որոնք ժամանակաւ կը տրուէին այդ թաղին վարժարանին մէջ և որոնք կը ծառայէին աւելի անձնական զուարճութիւններու քան թէ թաղային պէտքերու։

Օրերով, չաբաթներով տեւնուած պատրաստութիւններուն արդիւնքը կ'ըլլար 300 ոսկիի գումար մը որուն 170-180 ոսկին կը ծախսուէր և թաղին սնտուկը կը մնէր 120-130 ոսկիի գումար մը։ Այդ տարեկան նպաստներէն դպրոցներուն չահը 150 ոսկի չէ եղած, մինչդեռ ազգին գրպանէն 300 ոսկի ելած է, թողունք անհատական ծախքերը եւ չայլութիւնները, որոնք թերեւս այս գումարին քառապատիկը՝ հնգապատիկը ծախք պիտի պատճառէին, այն պատճառաւ որ Օրթաքէօյի դպրոցները 120-130 ոսկի պիտի առնեն։

Ինչ եւ է, այդ օրերը անցած գացած են բարեբախտաբար, վերադարձնելու փափաք ալ չկայ, հիմայ աւելի խնայողական պայմաններ և անտեսական հաշիւներ կը տիրեն, և այս հաշիւներուն արդիւնքն է որ Օրթաքէօյի թաղը 250 ոսկիի գումար մը պիտի առնել և թաղային սնտուկն ալ աստիճան մը պիտի դարմանէ իր անձկութիւնը։

Օրթաքէօյի թաղային սնտուկին պէտքը այսչափ չէ սակայն. Եթէ աւագերէց Տ. Սահակ Ա. քհնյ.ի վերջերս Ս. Պատրիարքին մատուցած մէկ տեղեկագրին նայուի, 700 ոսկիի է ընդհանուր պէտքը որուն համար 400 ոսկիի արտօնութիւն ստացուած էր, սակայն դիւրին բան չէ 400 ոսկիի կէս և քառորդ ոսկինոց տոմսակ սպառել (նոյն իսկ մէկ մասն ալ օթեակներու վերապահելով) թողունք թէ Բերացի բաւական ընտանիքներ ալ այս միջոցին ցրուած են կղզի և գիւղերը։ Այս արդիւնքը դարձեալ կարգադիր մասնախումբի անդամներուն աշխուժութեան հետեւանքն է։ Ասկէ զատ պէտք է ըսուի նաեւ որ Պոլսոյ մէջ մեր ամենակարեւոր հաստատութիւններու մատակարարութեան, վարժարաններու վարչութեան, ընդհանուր հայ մամլոյն (օրաթերթ եւ հանդէս միասին առնելով) խմբագրութեան և հրատարակութեան, ամէն ուսումնական ձեռնարկի մէջ Օրթաքէօյցիք ուղղակի եւ անուղղակի մաս մը ունին, կ'երեւայ թէ միայն իրենց թաղին օգտակար չեն կրնար ըլլալ, որուն համար 700 ոսկիի չափ պարտքի տակ մտեր է թաղային սնտուկը։ Այս նկատումներով երբ Օրթաքէօյցիները ամէն կողմ հասեր են պէտք եղած ատեն, հարկաւ իրաւունք ունին սպասելու որ ուրիշներն ալ իրենց հասնին, երբ օգնութեան պէտք զգացուի։ Շնորհակալութեան արժանի է որ այս եղած հրաւէրն ալ անպատասխանի չմնաց։ Յանձնաժողովի անդամներն ալ որոնք ընկերական լաւ դիրք մը ունին այսօր և լաւ ալ աշխատեցան այս ձեռնարկին յաջողութեան համար, դարձեալ Օրթաքէօյի դաստիարակութեան արդիւնքն են։

Գործին արդիւնքին վրայ այսքանը բաւական համարելով, քանի մը ծանօթութիւն ալ կ'ուզենք տալ այս հաւաքուած գումարին գործածութեան համար, որ երեկուընէ իսկ արդէն ունէր իր տեղը և ամբողջ պէտքին բաւելու անբաւական էր։

Կալուածական տուրքերու վճարման համար պետութեան կողմէ եղած դիւրութիւններէ քաջալերուելով, Թաղ. Խորհուրդը վերջերս 120 ոսկիի փոխառութիւն մը ըրեր եւ 200 ոսկիի մօտ դիզուած տուրքերը վճարեր է մէկ անգամէն։ Այս լաւ կարգադրութիւնը վերջ կուտար խել մը տաղտուկներու, որոնց ենթարկուած էր Թաղ. Խորհուրդը անցեալին մէջ։ Ասկէ զատ եկեղեցին ունի կարգ մը արժէթուղթեր, որոնք 100 ոսկիի փոխարէն աւանդ դրուած են Քրէտի Լիօնէն, ուրկէ փոխառնուած գումարով անցեալին մէջ 240 ղրշ. հասոյթ բերող կալուած մը շինուած է եկեղեցւոյ։ Թէեւ մենք եկեղեցւոյ մը եւ հաստատութեան մը մէկ հնչուն դրամագլուխին առանց չահու եւ տակաւ մնալը բոլորովին անհաշիւ բան մը կը նկատենք, քանի որ մեր անձնական մէկ ոսկին իսկ չահագործելու միջոց եւ դիւրութիւն կը փնտռենք, սակայն այս արժէթուղթերն ալ պէտք է ազատուին բնականաբար և անկէ վերջը խորհուի թէ ինչ բանի պիտի գործածուի արդիւնքը։

Ասկէ զատ կարեւոր գումար մը պարտք կայ վարժարանին նոյն իսկ անտեսական Խորհուրդէն հաստատուած, եւ տանիլերցար պաշտօնեաներուն մէջ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

##

Ա Զ Դ

Ռումէլիի երկաթուղիներու պարտատոմսերուն 206րդ վիճակահանութիւնը պիտի կատարուի 1904 Մայիս 19/1 Յունիսին, ճիշդ կէսօրին, Օսմ. Հանր. Պարտքի կեդրոնատեղին, հրապարակաւ և Օսմ. Կայս. Պանքային աջակցութեամբ։

ԽԱԶԻՆԷԻ ԽԱՍՍԱՐ ՇԱՀԱՆԷ

Խազինէի խասսայի Շահանէտէ միւպայէա օլունաճագ Հալէպ վէ Ժամոլիքը աւիրէի Շահանէ մահսուլաթընտան աատէ եազը էսմանը մազպուզըրըն իւրայէսինտէն իթիպարէն 41 կիւն զարֆընտա թէսվիյէ իտիլմէք չարթըյլա 12 զրուշ 35 փարատա թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ մահը հալը րումինին 15ինճի ճումա լրթէսի կիւնիւ զարարատաէտի ճէլիտոէ վէ 17ինճի բազար երթէսի կիւնիւ սաաթ 100ադ 3 թէնզիլի պիլզապուլ իհալէի գաթիյէսի իճրա զըլընաճաղընտան պատրատ նոգատնըյլա իթայա թալիպ օլանլարըն թէէմինաթ ագչէսինի վէ եա միւթէպէր ջէֆալէթնամէյի միւսթասհըպէն եէվմը մէզքիւրտէ նիհայէթ սաաթ օնա գատար Խազինէի ճէլիլէի միւչաւիրլէրի հայթինէ կէլմէլէրի։ 3—3

Ֆի 12 Մայիս սէնէ 320

* * *

Խազինէի Խասսայի Շահանէտէ միւպաեաա օլունաճագ Թաւնա արբաար վէ Թրիէսթէ չէքէրի իլէ չիվի, պորու, մէնթէշէ, վիտա վէ պուէնա միւմասիլ էշեաի սաիրէնին միւնագասաըեէա պաչալընըլաճաղընտան, իթաեա թալիպ օլանլարըն թէէմինաթ ագչէսինի վէ եա միւթէպէր ջէֆալէթնամէյի միւսթասհըպէն Խազինէի ճէլիլէի միւչաւիրլէրիհայթինէ կէլմէլէրի։

Ֆի Մայիս 320 1—3

Ա Զ Դ

ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՄԱՍՆԱՒՈՐԱՊԷՍ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Հարկադրեալ ճաշուեյարդարութիւն եւ կարճ ժամանակամիջոցի մէջ վաճառում

19/2 մայիսէն (Երկուշաբթի) սկսեալ պիտի սկսի կարճ ժամանակամիջոցով վաճառումը այն ապրանքներուն, որոնք նախապէս կը պատկանէին Ի. Էֆթի մօբիւլայի եւ Ընկ. Տան, այժմ լուծեալ եւ որոնք կը գտնուին Կ. Պոլիս, Սուլթան Համամ, Բաքթիվան խանի մեծ վաճառատուներուն մէջ, եւ Ֆընտըգճի փողոցը հաստատուած մթերանոցի մը մէջ։ Այս ապրանքները որոնք կը բաղկանան մառաքսեղէններէ, թաւիշէ, բըրիւշէ, բրդեղէնէ և բամպակեղէններէ. կանխիկ գնուած են անգլիական և ֆրանսական առաջնակարգ գործարաններէ, գիներու հիմնականն բարձրացումէն առաջ, այնպէս գիներով զորս հիմա անհնար է ձեռք ձգել։ Պիտի ծախուին մեր հրապարակին վրայ բացարձակապէս անմրցելի պայմաններով։

Հանրութիւնը եւ վաճառականները կը հրաւիրուին աչքէ անցնել այդ ապրանքները եւ օգտուիլ իրենց ներկայացած այս բացարձակապէս անյուսալի առիթէն։ 30—26

Կ. Պոլիս, 15/28 ապրիլ 1903

ԳՈՐԾԱՐԱՆ

ԳՈՐԳԻ ՄԱՔՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ

Գրանտնկալ Մահմուտ Փաշա Թօրադճըլար Մեծ Նոր Խանի կից Թիւ 37

Այս հանրածանօթ գործարանին մէջ կը մաքրուին աղտոտած եւ փտած թէ մետաքսէ եւ թէ բրդէ ամէն տեսակ ընտիր գորգեր, քիմիական դեղօրէից միջոցաւ, առանց անմաքրութեան սեւէ հետք ձգելու։ Ունի նաեւ առաւելութիւն մը նոր գորգերու վրայ, որովհետեւ գործարանիս մէջ մեր մասնաւոր բաղադրութեամբ մաքրուած գորգեր աչքառու են այլեւս ցեցերու (կիւվէ) կեր ըլլալէ։

Կը նորոգուին նաեւ սեւէ կերպով վնասուած գորգեր։

Գործարանս կը ստանձնէ պատրաստել նոր գորգեր, ի՛նչ մեծութեամբ եւ ի՛նչ ճաշակով որ ուզուի։ 36—16

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ „ՏԸՊՐԻՃ"

"DUBRIDGE„ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՆ

ՔԱՐԻՒՂԱՇԱՐԺ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐԸ

(ՄՕԹԷՕՌ)

ԿԸ ԿԱՐԱՑՈՂԱՆԱՆԸ,

ԿԸ ԳԻՄԱՑԿՈՒՆԸ

ԿԻ ԿԸ ԱԺԱՆՆ ԿԸ

1ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ 500 ՁԻՒ ՈՒԺՈՎ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ ԿԸ ՇԻՆՈՒԻՆ

ԸՆԴՀ. ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ. — Ղալաթիա, Մումհանէ, թիւ 51

ԼՄՁԱՐԻՏԵԱՆ ՈՐԴԻՔ ԵՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔ

ՊԱԼՔԱՆ

ԱՌԱՆՁՆԱՇՆՈՐՀ ԵԱԼ ԱԶԳ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ. Ի ՍՕՖԻԱ

Դրամագլուխ եւ պահեստի գումար ֆր. 7.500 000

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴՐԱՄԱՏՈՒՆՆԵՐԸ

Դրեզտի Լիօնէ	Կ. ՊՈԼԻՍ	Անկլօ Աւստրիէն Պանք	ԼՈՆՏՈՆ
Օսմ. Կայս. Պանքա	ՓԱՐԻԶ	Անկլօ Էճիբշըն Պանք	ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ
Տէօյչ Պանք	ՊԵՐԼԻՆ	Պանք Նասիօնալ	ՍՕՖԻԱ

Պալքան Ընկերութիւնը թէ Կ. Պոլսոյ եւ թէ գաւառներու մէջ խիստ դիւրամատչելի պայմաններով ՀՐԴԵՀԻ, ԿԵՆԱՑ եւ ԾՈՎԱՅԻՆ ապահովագրութիւններ կը կնքէ, եւ պատահած վնասները տեղւոյն վրայ անմիջապէս կը հատուցանէ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ համար Ընդհ. գործակալ՝ ԱՐՇԱԿ ՈՒՆՃԵԱՆ։

Ղալաթիա, Պանք Օթօմանի դէմ Թահտապրուն Խան

ՍԻՆԿԷՐ

ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱԼԱՏԱՆ

THE SINGER Manufacturing Cie։

Սինկէրի կարի մեքենաները՝ զուտ անգլ. պողպատէ շինուած ըլլալով, իրենց տոկունութեամբ այնքան գնահատուած են որ աշխարհիս ամէն կողմը տարածուած են, և բոլոր ընտանիքները, դերձակները ու կօշկակարները լոկ Սինկէրի մեքենայ սկսած են գործածել։ Սինկէրի Ընկերութիւնը ցարդ 400է աւելի պատուոյ վկայական և նշանով ստացած է բոլոր ցուցահանդէսներէն։

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ ԲՈՎԱՆԴԱԿ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՄԱՐ

Սինկէրի մեքենաները կը վաճառուին՝

ԲԵՐԱ (Շիշլի Ճամբայ, Պօն-Մարշէի դիմաց թիւ 343 և 343կրկին։
(Շիշլի Ճամբայ, Կալաթա Սէրայի դիմաց։
ՂԱԼԱԹԻԱ (Սինկէր խան Թիւնէլին եաեւ։
(Թրամուէյի կայարանին դիմաց։
ՊՈԼԻՍ (Սուլթան Համամ Թիւ 2։
(Սուլթան Պայազիտ Թրամուէյի կայարանին դէմ Թիւ 13։
ՍԿՒՒՏԱՐ (Չարշը Պօյու Թիւ 140։

Ընկերութեան ընդհանուր կեդրոնատեղին է Բերա, Մեծ-Փողոց Թիւ 34։ կրկին՝ Սարգիս պէյ Տիւզեանի տունը։

Կեղծիքէն զգուշանալու համար վերի նշանին ուշադրութիւն ընելու է։

ԴԵՂԱՐԱՆ

ԽԱՉԻԿ ՖԷՍՃԵԱՆ

261 Մահմուտ Փաշա Պազի, աղբիւրին կից 261

Սոյն բազմամեայ դեղարանը, կազմակերպուեցաւ մը եարը Խաչիկ Ֆէսճեանի կողմէ քիչ ատենուան մէջ պատիւը ունեցաւ գնահատուելու հասարակութենէն, որմէ քաջալերուելով այս անգամ պէտքը կը զգայ իր ուղղութիւնը եւ նպատակը ներկայացնել հանրութեան։

ՆՊԱՏԱԿ. — Գոհ ձգել իր յաճախորդները՝ դեղերու թարմութեամբ, դեղագրերու արագ և ճշդապահ պատրաստութեամբ, գիներու տեկներւ չափաւորութեամբ և արուեստին խղճամիտ գործադրութեամբ։

ՈՒՂՂՈՒԹԻՒՆ. — Մաքրութիւն, պատնեշման դրութիւն եւ պարկեշտութիւն դեղարանին սկզբունքն եղած են։

Բանակցած է Եւրոպական տան մը հետ՝ ամէն շաբթու թարմ պատուաստի բիպեր (աչք գալէմի) բերել տալու։

Ամէն օր դեղարան յաճախող Հայ եւ օտարազգի բժիշկներէն յիշենք մասնաւորապէս հանրածանօթ ԲԺԻՇԿ ԱԼԼԱՀՎԵՐՏԻ էֆ.՝ որ ամէն Գշ. Եշ. եւ Շբ. օրեր ժամը 8—11 իրեն դիմող հիւանդները կը դարմանէ իր ծանօթ փորձառութեամբ և մասնագիտութեամբ, դեղարանին մասնաւոր դարմանարանը։

Առամինաբոյժ Վաղմշապեան էֆ. Թաշճեան եւս ամէն առաւօտ մինչեւ ժամը 5 սոյն դեղարանը կը գտնուի և ակռայի հիւանդութիւնները կը դարմանէ, պատրաստելով նաեւ արհեստական նաւրբ ակռաներ։

ԴԵՂԱՐԱՆԸ ՈՒՆԻ ՆԱԵՒ ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՍՊԱՍ

ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

ՀԱՍՈՅԹՆԵՐՈՒ ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱԿԸ

19 ՐԴ ՇԱԲԱԹ, 1904 ՄԱՅԻՍ 7ԷՆ 13

ՀԱՅՏԱՐ-ՓԱՇԱ-ԷՆԿԻՒՐԻՒ ԳԻԾ

ՇԱՀԱԳՈՐԾՈՒԱԾ ԳԻԾ 578 ՔԻԼՈՄԵՏՐ

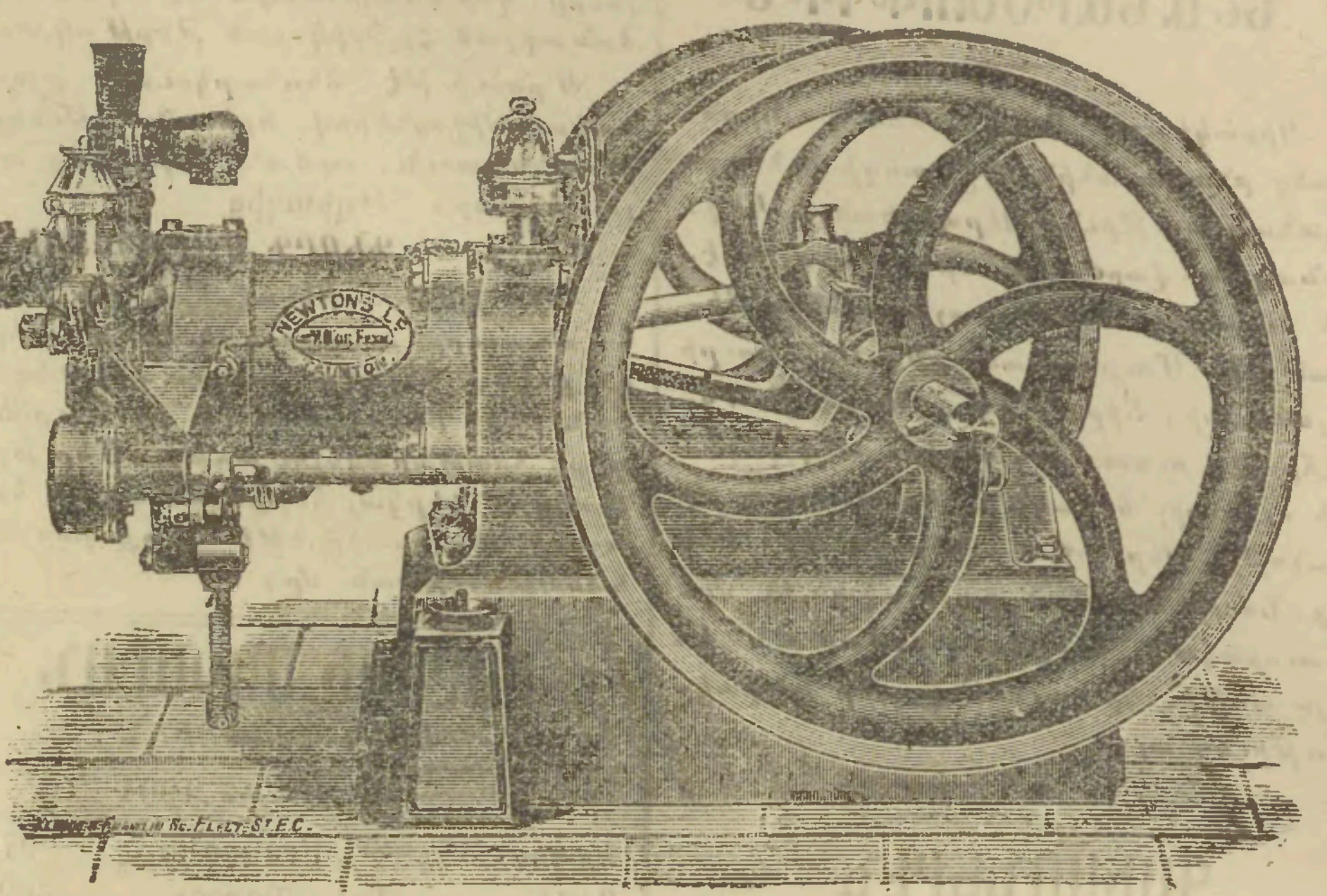
Քիլոմեդրի տարեկան հասոյթը

Փոխադրութիւն	Ներկայ շրջան Ֆրգ.		Նախորդ շրջան Ֆրգ.		Տարբերութիւն յաւելում ֆրանք		Նուազում ֆրանք	
Շաբթուան մէջ	9173	55	9131	78	41	77		
Նախորդ շաբաթներու	7446	12	8531	34			1085	22
Յունվար 1էն	7536	36	8562	95			1026	59

ԷՍՔԻՇԷՀԻՐ-ԳՕՆԻԱ ԳԻԾ

ՇԱՀԱԳՈՐԾՈՒԱԾ ԳԻԾ 445 ՔԻԼՈՄԵՏՐ

Փոխադրութիւն	Ներկայ շրջան Ֆրգ.		Նախորդ շրջան Ֆրգ.		Տարբերութիւն յաւելում ֆրանք		Նուազում ֆրանք	
Շաբթուան մէջ	3069	17	4911	24			1842	07
Նախորդ շաբաթներու	2884	90	5167	98			2283	08
Յունվար 1էն	2894	52	5154	47			2259	95

ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ

Երաշխաւորեալ առաջնակարգ անգլիական ապրանք։

Քարիւղով եւ կազով ամենէն դիւրինկերպով շարժող մեքենաներ ու էն ընտիրը, եւ ինչ որ աւելի կարեւոր է՝ ամենէն աժանն են։ Այդ մեքենաները մասնաւորապէս շինուած են Պաթումի քարիւղի գործածութեան համար։ Ամէն մեծութեամբ մեքենաներ կան, մէկէն մինչեւ 25 եւ աւելի ձիու ուժով։ Մանրամասնութեանց եւ գիներուն համար դիմել առ

ՏԵԱՌՔ ՃՈՐՃ ՊԷՅՔԻՐ ԵՒ ՈՐԴԻ

12 Խօրասանճի խան, ՍԻՐՔԷՃԻ, ՊՈԼԻՍ,

Միակ ներկայացուցիչ ամբողջ Տաճկաստանի։

ՅԱԿՈԲ ՏԻԼԻՄԷԹԻՆԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ.

Պոլիս Մահմուտ Փաշայի գլուխը, 271

Վաճառատանս մէջ կը ծախուին հարսնիքի համար ամէն տեսակ շաքարեղէններ եւ ըմպելիներ, ինչպէս նաեւ երեկոյթներու եւ անուան տօնախմբութեան օրերու համար տեսակ տեսակ շաքարներ եւ ըմպելիներ։

Անուշեղէններու յատուկ գործարան մըն ալ ունենալով վաճառատանս, յանձնարարուած անուշները եւ զանազան շաքարեղէնները մեծ ուշադրութեամբ կը պատրաստուին վաճառատանս մէջ։ Կը գտնուին նաեւ ֆոնտան եւ ուրիշ տեսակ շաքարներու ճոխ մթերքները։

Գաւառներէ եղած յանձնարարութիւնք մեծ փութով կը կատարուին։ Գիները շատ աժան են։ 104—46

Մ. Ճամկոչեան

Մեծ Վաճառատան

Կերպասեղէնաց

Տարեկան

Գարնանային Ամառնային

մի՛ տաք Ձեր 20ֆրանկը Մէյմէ

30-40 շարունակ արժող ապրանք

տեսնելու Մ. Ճամկոչեան վա-

ճառատունը որ գիրը փոխադ

մէջ ամէն խանութ. Նոր և ճա-

շակաւոր, նաև շատ աժանութիւն

ընելու կարողութեամբ, ամէնէն

նպաստաւոր գիներով։

Կ. Եւդոկիացւոց խանը թիւ 12

Ցրուած՝ յանձնարարու-

թիւնք ինքն ճշմ յարգութեամբ

ստուգութեան առաքուածներ

իւրենց գինը ճշդութեամբ։

Մէկ գին

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ

NORTH BRITISH & MERCANTLE

ՆՈՐԹՀ ԲՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԸՐՔԸՆԹԱՅԼ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1800 ԻՆ

Դրամագլուխ	3,000,000	Անգլ. ոսկի	
Պահեստի դրամ	16,378771	»	»
1902ի հասոյթը	3,628,617	»	»

NORTHERN ASSURANCE COMP

ՆՈՐԹԷՐՆ ԻՆՇՈՒՐԸՆՍ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ 1836ԻՆ

Դրամագլուխ	3,000,000	Անգլ. ոսկի	
Պահեստի դրամ	6,227,900	»	»
1902ի հասոյթը	1,447,400	»	»

Այս ընկերութիւնքս աչքառու իրենց ընծայած բացարձակ վստահութեան հսկայ դրամագլխի և պահեստի գումարաց տեսակէտով հրդեհի էդմ ապահովագրութիւններ կ'ընդունին շէնքերու, կարասեաց, վաճառքի եւն. ԽԻՍՏ ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳՆՈՎ ԵՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ ՔԱՆ ՈՒՐԻՇ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ.

Վճարմունք արդարութեամբ անմիջական եւ առատաձեռնութեամբ կը կատարուին

Մինչ այժմ հրդեհի վնասուց համար վճարուած գումար ԵՐԵՍՈՒՆ ԻՆՆՈՒ ԿԷՍ ՄԻԼԻՈՆ Անգլ. ոսկին կ'անցնի

ՄԱՐԻԹԱՅՄ

MARITIME INSURANCE Cie Lt

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԱՆԳԼ. ՈՍԿԻ 500000, ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ ԱՆԳԼ. ՈՍԿԻ 140000

Այս ընկերութիւնն եւս շոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջ բեռցուած ապրանքներն և դրամածրարներն ինչպէս նաեւ ամենուրեք թղթատարով ղրկուած նչքերը խիստ չափաւոր եւ օգտակար պայմաններով կ'ապահովագրէ։ Մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել առ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼ Կ. ՊՈԼՍՈՅ, Գ. Ց. ՍԵՐՈԲԵԱՆ. — Ղալաթիա, Մէհմէտ Ալի Փաշա Խանթիւ 22։

ԹԵՐԹՕՆ «ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ»Ի (87)

ՄԱՐՍԷԼ

ԿԱՄ

Գաղտնիք Նոր Փարիզի

7.

Բոռալի. — Որովհետեւ Առմոնօնվիլի ծառուղին իմ երգումներուս և խաւսումներուս վայրը եղած է, կիները գիտե՞ն թէ բան մը ինչո՞ւ կը յիշեն, ինչո՞ւ կը մոռնան և ինչո՞ւ կը սիրեն, նայեցէք, թերեւս ձեզի ալ առաջին անգամ Առմոնօնվիլի հրապարակին վրայ հանդիպելուս համար է որ յիշողութեանս մէջ անջնջելի մնացած է այդ վայրը։

Ուրեմն՝ մինչեւ ականջները կարմրեցաւ և աչքերը չնորհակալութեան բառ մը արտասանել, բայց չկրցաւ, այնքան չփոթած, շուարած էր։ Ու կը ջանար խօսք մը գտնել ըսելու համար, մինչ տիկին Ալէքսի՝ իրենց պահարանները հանած օդերն ու մատնիները սնտուկին մէջ ածեղի թաւշապատ սեղանին վրայ կը դնէր։

Բոռալի՝ արեւուն ճառագայթները իր չէկ մազերուն վրայ ձգելու համար, վարպետ դիրք մը առաւ, և

— Երբեւէ վայրկեան մը չընդունիլ ձեզ, այն պատճառաւ որ չէի ուզեր թերութիւններս ցուցնել ձեզի։

Տորթիս՝ վախնալու ձեւով մը. — Ըսել է վստահութիւն չունիք իմ վրայ։

Բոռալի. — Ընդհակառակն շատ մեծ վստահութիւն ունիմ ձեր վրայ։ Եթէ վստահութիւն չունենայի, կրնայի՞ք երեւակայել որ ձեզ իմ տունս կ'ընդունէի։ Բայց անանկ առեն մը եկաք որ ես ալ սակարկութիւն կ'ընէի կոր այս տիկինին հետ աս գոհարեղէններու մասին. հիմայ պիտի ըսէք ինծի համար որ զարդեղէններու ո՞րչափ հետամուտ է այս կինը։ Եւ սակայն իմ փոխքս՝ անտառի մը մէկ խոճիթին մէջ անցընել է, ոսկերուս փոշոտումն անցած և գլուխս յորդէ գլխարկ մը դրած։ Ափսո՜ս որ մեզ մեր արտաքինէն կը դատեն միշտ։

Տորթիս. — Վստահ եղէք որ ես ատանկ չեմ դատեր, տիկին։ Կը հասկնամ գիւղական կեանքի սիրահար մը ըլլալնուդ, ինչպէս կը հաւատամ ձեր Պուլոնեի անտառին մէջ տեսած երազումին։

Տիկին տը Մորլիէ (Ֆիֆին) խօսքերուն մէջ քանի՝ բառ որ կար, ա՛յնքան ալ սուտ կար։

Որովհետեւ այդ երիտասարդին համար իր սէրը կը յայտնէր անոր համար որ՝ անոր հարստութեան մասին լաւ տեղեկութիւններ առած էր, և ինք իր յօյժարարածին պէս ո՛չ թէ կ'երազէր գեղջկական կեանք մը վարել, այլ՝ ընդհակառակն՝ աւելի ճոխ և վայելուչ մի կեանք մը։

Բոռալի շարունակելով իր խօսքը.

— Ինչ ընեմ, բաւ, ծառերը, ծաղիկները կը սիրեմ։ Բայց ադամանդներն ալ կը սիրեմ... Ամէն գեղեցիկ բանի կը փափաքիմ։ Ադամանդն ալ գեղեցիկ չէ՞ միթէ։ Ինչ օգուտ սակայն որ շատ սուղ է անիկա։ Ես ալ ինքզինքս գիտցող աղջիկ մը ըլլալուս՝ կը բաւականանամ մի միայն անոնց վրայ նայելով։ Որովհետեւ վերջապէս նայիլն ալ դրամով չէ։ Ահա սիրեմ, սիրելի տիկին Ալէքսի, ա՛լ կրնաս վերցնել ասոնք։ Որովհետեւ շատ դրամ կ'ուզեն կոր։

Տիկին Ալէքսի. — Շա՞տ դրամ մի կ'ուզեմ... կ'ըսէք թէ շա՞տ դրամ կ'ուզեմ ասոնց համար։ Վստահ եղէք սակայն, տիկին, թէ ատանկ առիթ մը անգամ մըն ալ չանցնիր ձեռքերնիդ։ Այս օղերը միայն՝ նոր եղած ատեն ութսուն հազար ֆրանքի առնուած են։ Գոհարավաճառն ալ բէ փողոցը կը գտնուի։ Կ'ուզէք նէ տեսնէք տամ։

Բոռալի. — Ջպիտի առնեմ որ անունը ուզեմ։ Տարէք ամէնքն ալ։ Ա՛լ կը բաւէ ա՛րքան որ վրանին նայեցայ։ Եթէ քիչ մը աւելի նայիմ, կը վախնամ որ ինքզինքս չզսպեմ և ծախսս առնեմ։

Տիկին Ալէքսի. — Պատուոյս վրայ կ'երդնում որ ես ասոնցմէ հինգ հարիւր ֆրանք միայն պիտի շահիմ։ Դեռ աղջի օր ԿԷթէ Թատրոնին դերասանուհիներէն մէկը, տիկին Ֆելիսի քսան հազար ֆրանք տուաւ, բայց ես չտուի։

Բոռալի. — Ֆելիսի՞ մի։ Սա սոգի պէս ոսկեր ունեցող աղջիկը, որ երգած ատեն կարծես թէ հարբուխի բռնուած է։ Ահա օրէնայի երգչուհի ըլլալը ատանկ է։ Քսան հազար ֆրանքի գոհարեղէն գնել անոնց ձեռքէն կուգայ մինակ։

Տիկին Ալէքսի. — Այս ադամանդները ձեզի աւելի աղէկոր կը վայլեն սակայն, գիտէ՛ք ա, գործերը շատ գէշ կ'երթան կոր, և ես ալ առեւտուր մը ընելու համար է որ այս գնով կը ծախեմ կոր ձեզի։

Բոռալի. — Գնա՛ կ'ըսեմ կոր։ Կը խնդրեմ վերցուր գնա՛, տիկին Ալէքսի։ Հիմայ դրամ չունիմ։ Եւ ամբողջ ձմեռուան եղանակին մէջ ալ չպիտի ունենամ։

Տիկին Ալէքսի. — Տիկին, չաս լաւ գիտէք որ ես երեք ամսուան պայմանաժամի մուրհակով մըն ալ գոհ կ'ըլլամ։ Ձեր ստորագրութիւնը ինծի համար ձոյլ ոսկիի չափ ամուր է։ Եւ Պ. Էռնէսթ տը Կօնտօ ալ հարկաւ իր ստորագրութիւնը կը դնէ։

Բոռալի. — Ինչ, Էռնէսթ ստորագրութիւն մի դնէ։ Խենթեցա՞ր, ինչ եղար, տիկին Ալէքսի, ատանկ բան կ'ըլլա՞յ միթէ։

Տիկին Ալէքսի. — Բայց, տիկին, Պ. տը Կօնտօ գործի մարդ է։ Գիտէ թէ մուրհակի մը ներքեւ մինչեւ որ երեք ստորագրութիւն չգտնուի, պանքային կողմէ չընդունուիր։

(Շարունակելի)